

27 november 2019

Limbrichterveld-Noord, Sittard-Geleen

Verslag reflectieve monitor

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe periodiek een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2019 vond hiervan de eerste ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijk wethouder. De voortgang van de uitvoering werd besproken met als doel om lessen, successen en knelpunten in beeld te brengen. Deze zijn geordend op basis van de thema's van het kennis- en leerprogramma van het PAW.

Algemeen

Met de aansluiting van de eerste 466 woningen en een verzorgingstehuis op Het Groene Net¹, is het project Aardgasvrije Wijk in Limbrichterveld-Noord feitelijk in 2017 al gestart, al heeft de omslag naar elektrisch koken hier nog niet plaatsgevonden (m.u.v. 69 grondgebonden woningen). Het gasnet in Limbrichterveld-Noord is aan vervanging toe, daarom wordt er in deze wijk gestart. Sittard-Geleen is relatief ver in de uitvoering van het ingediende plan, er is al een aanbod gedaan aan bewoners.

Regie en organisatie

Voor het project is zowel een stuurgroep als een projectgroep opgericht. In de stuurgroep zitten naast de wethouder ook de stichting Dubbel Duurzaam en Het Groene Net (HGN). De betreffende woningcorporatie en netbeheerder nemen geen zitting in de stuurgroep, wel in de projectgroep. Er is, in het kader van de uitwerking van de uitbreiding van HGN, tevens een stuurgroep opgezet bestaande uit HGN en de woningcorporaties waar de wethouder bij aanschuift. Op ambtelijk niveau zijn er drie medewerkers bij het project betrokken.

Dit zijn de successen en knelpunten:

Successen

¹ Het Groene Net is een lokaal warmtebedrijf dat via een ondergronds warmtenet duurzame warmte en koude levert aan bedrijven en woningen in Sittard-Geleen, Beek en Stein. De warmte is afkomstig van twee lokale warmtebronnen: de hernieuwbare warmte van Biomassacentrale Sittard (BES) en de restwarmte van SABIC op het Chemelot terrein.

- De gemeentelijke projectleider Rogier Dieteren is ook directeur van HGN. Op deze manier is een goede samenwerking tussen de gemeente en HGN geborgd.
- De gemeente is aandeelhouder van HGN, de raad heeft in het verleden hiertoe besloten. Daarnaast is warmtebedrijf Ennatuurlijk ook partner in HGN.
- De provincie Limburg wil mogelijk instappen in HGN. Dit verstevigt de positie van HGN en geeft ook een positieve uitstraling naar de bewoners.
- De relatie tussen de woningcorporaties en de gemeente is goed. De partijen hebben hun plannen al op elkaar afgestemd. Zonder HGN wordt het voor de corporaties lastig hun vastgoed te verduurzamen.
- SABIC, leverancier van restwarmte voor het warmtenet, garandeert 30 jaar lang leveringszekerheid.

Knelpunten

- Politiek is er discussie over verduurzaming met een warmtenet. Er is een aantal partijen principieel tegen het warmtenet omdat deze partijen twijfels hebben wat betreft de duurzaamheid van het warmtenet. De negatieve berichtgeving over biomassa heeft een negatieve invloed op het proces.
- Ook in de wijk bestaat bij een aantal eigenaar-bewoners weerstand tegen het aansluiten op het warmtenet. Sittard-Geleen kiest daarom vooral voor een directe persoonlijke benadering en hanteert vrijwilligheid bij het aardgasvrij worden. Hiermee wordt een groot deel van de bewoners bereikt. Inmiddels wil ca. 90% meedoen.
- Voor de wethouder was het lastig dat de rijksbijdrage in de vorm van een decentralisatie-uitkering naar de gemeente toe kwam en niet gelabeld was. Omdat er tekorten zijn, staan de middelen voor de aardgasvrije wijkaanpak onder druk. De wethouder doet er alles aan de toegewezen middelen in te zetten om de wijk aardgasvrij te maken.
- Een ander aandachtspunt is de grote hoeveelheid capaciteit die vereist is. Het risico is dat er te veel werk bij te weinig medewerkers komt te liggen.

Participatie en communicatie

Dit zijn de successen, een geleerde les en de knelpunten:

Successen

- De gemeente heeft inzicht in de voorlopige keuze van bewoners: 45% van de eigenaar-bewoners (grondgebonden woningen) wil meedoen met het project. Het totaal van de hele wijk ligt op bijna 90%.
- De gemeente neemt de bewoners mee in het traject. Allereerst is een transitiescan gemaakt per woning. Zo'n scan leidt tot een inzichtelijke rapportage waarin ook de kosten worden toegelicht. Hieruit volgen drie scenario's:
 - De huidige situatie
 - Warmtenet en isolatie (propositie gemeente)

- Eigen individuele oplossing niet zijnde aansluiting op het warmtenet, zoals een warmtepomp of pelletkachel (zelf regelen)
- Naar aanleiding van deze transitie-scans hebben bewoners een voorkeursvariant uitgesproken. De bewoners die zich niet of negatief hebben uitgesproken over de keuze, worden individueel benaderd om inzicht te krijgen in hun beweegredenen.
- De transitie-scans worden uitgevoerd door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij zijn hier speciaal voor opgeleid en dienen als ambassadeurs van het project. Dit gebeurt door de stichting Dubbel Duurzaam. De stichting zet werkzoekenden, na opleiding en bijscholing, in als energiecoach.
- De sociale cohesie in de wijk neemt toe. Bewoners zoeken elkaar meer op dan voorheen; het doet daadwerkelijk iets met een wijk/buurt.
- Het project heeft een spin-off effect. Eén van de flats (flat 4) heeft de ambitie uitgesproken om de groenste flat van Nederland te worden. Daar wil men, met hulp van de gemeente, een aantal proefwoningen gaan inrichten.
- Informatievoorzieningen vanuit de gemeente worden goed bezocht en de wethouder gaat naar alle informatieavonden.
- Er wordt een voorbeeldwoning gemaakt. Op die manier kunnen bewoners ervaren welke opties er zijn en welke gevolgen dat heeft voor een woning.
- Er zal vanuit HGN een huurdersplatform worden opgericht dat jaarlijks geconsulteerd wordt. Dit platform zal advies uitbrengen over tarieven en de uitrol van HGN.

Geleerde lessen

- De communicatie rondom het (deels) vervangen van de gasleidingen is goed aangepakt. De boodschap was: veiligheid boven alles. Hierbij is de voorkeur om het gasnet niet te vervangen als het niet hoeft om desinvesteringen te voorkomen bij de overgang naar een warmtenet.

Knelpunten

- Ondanks dat bewoners een vrije keuze hebben om wel of niet mee te doen, ondervindt het project weerstand van een beperkte groep bewoners. De gemeente poogt deze kritische groep bewoners ook te betrekken; hun geluid moet zijn weerklink vinden in het project. Een aantal van deze kritische bewoners heeft zich verenigd in een groep genaamd Het Collectief. De gemeente pleegt overleg met Het Collectief. De gemeente signaleert dat vanuit deze groep soms negatieve berichtgeving een bredere groep bewoners beïnvloedt. Dit veroorzaakt ruis in het proces en daardoor extra werk voor de gemeente.

Kosten en financiering

In de transitie-scans is het alternatief dat door de gemeente wordt aangeboden aansluiting op het warmtenet inclusief isolatie (buitenschil). Doordat isolatie wordt meegenomen, gaan bewoners er over het algemeen financieel op vooruit. Voor een huis dat al goed geïsoleerd is en waar een nieuwe gasketel hangt, is dit niet het geval. Vanuit het principe van rechtvaardigheid wordt er voor deze bewoners nagedacht over een alternatief. Dit kan bijvoorbeeld een vastgesteld bedrag zijn voor aanvullende isolatie op bestaande isolatie, bijvoorbeeld voor dak- of vloerisolatie.

HGN had de ambitie om het warmtetarief 10% lager te maken dan de Warmtewet, maar dat is niet gelukt. De aansluitkosten bedragen €12.000 per woning. De bijdrage die de bewoners zelf moeten betalen (BAK) is €2.500. Dit is nu mogelijk dankzij subsidie. De gemeente ziet mogelijkheden om dit bedrag nog lager te maken indien de kosten ervan met lage rente gefinancierd zouden kunnen worden, bijvoorbeeld vanuit de regeling Duurzaam Thuis van de Provincie Limburg. De gesprekken daarover lopen al.

Het succes en de knelpunten rond financiering zijn:

Succes

- Het isoleren van een gemiddelde woning kost ongeveer €2.000 euro. Vanuit het project is er per woning €1.500 beschikbaar, bewoners moeten dus bijbetalen voor isolatie. In de praktijk is de verwachting dat er minder bijbetaald hoeft te worden, de cijfers die worden gebruikt bij de berekening komen van Milieu Centraal en zijn een conservatieve schatting. Bewoners vinden het bedrag dat zij zelf zullen moeten betalen aanvaardbaar.

Knelpunten

- De €700 afsluitkosten voor gas, zijn niet opgenomen in de businesscase. Het is voor de gemeente lastig om aan bewoners uit te leggen dat zij afsluitkosten moeten betalen voor een leidingnetwerk dat aan vervanging toe is, maar vanwege het project niet *hoeft* te worden vervangen. Bovendien zijn de afsluitkosten gestegen. Hierover zijn gesprekken gevoerd met Enexis, zelfs in het bijzijn van BZK. Deze hebben niet het gewenste resultaat opgeleverd omdat Enexis steeds verwijst naar het feit dat zij gereguleerde tarieven hebben.
- Voor bewoners bestaat de opbouw van de warmteprijs uit te complexe berekeningen.
- De koppeling tussen de warmteprijs en de gasprijs zal verdwijnen. De gemeente weet nog niet hoe zij in de toekomst kan sturen op betaalbaarheid.
- Financiering voor eigenaar-bewoners ontbreekt momenteel.

Technische oplossingen

SABIC, de bron van restwarmte, heeft genoeg thermische energie om 22.000 woningen van warmte te kunnen voorzien. Het warmtenet zal worden aangelegd in een aantal wijken, waarbij steeds de hele wijk wordt

meegenomen (hierdoor wordt cherry picking voorkomen). De woningcorporaties hebben toegezegd al hun vastgoed aan te sluiten op het warmtenet van HGN.

De gemeente biedt een pakket van warmtenet en isolatie aan. Hierbij worden direct het aanpassen van de E-groep in de meterkast, het installeren van een elektrische kookplaat, het leggen van interne transportleidingen, het verwijderen van de cv-ketel en het opzeggen en verwijderen van de gasaansluiting, meegenomen.

Successen

- De provincie Limburg wil een groot warmtenet en HGN heeft de beschikking over voldoende warmtebronnen. De gemeente Maastricht ziet in HGN kansen om haar monumentale binnenstad aardgasvrij te maken. De provincie zal de kosten voor overdimensionering voor haar rekening nemen wanneer de plannen voor dit grote warmtenet doorgaan. Maastricht ziet het warmtenet als een uitkomst om de monumentale binnenstad duurzaam te verwarmen.
- Er wordt niet per individuele woning, maar per blok van zes of acht woningen, één aansluiting gemaakt waarbij de woningen worden gekoppeld door bovengrondse leidingen (dakgoot of dakvoet).